

БОНДАРЕНКО-БЕРЕГОВИЧ

Валерія Валентинівна
agent0071995@mail.ru

УДК 338.22.021.4

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВАаспірант, Вінницький
національний аграрний
університетAPPROACHES TO EVALUATION OF FINANCE-ECONOMIC SAFETY
OF THE ENTERPRISE*BONDARENKO-BEREGOVYCH Valeriia Valentynivna – postgraduate student, Vinnytsia National Agrarian University*

Перед підприємствами постає необхідність прогнозування можливих змін в стані їх економічної безпеки. Мета дослідження – моделювання оцінки рівня економічної безпеки на прикладі ВАТ «Вінницьхліб». Встановлено індикатори системи діагностики фінансової безпеки підприємства (коефіцієнти: фінансової незалежності, маневреності власного капіталу, забезпечення власними оборотними засобами, поточних зобов'язань, довгострокової фінансової незалежності, маневреності власних коштів). Запропонована модель включає фінансові коефіцієнти та величину отриманого чистого прибутку на 1 працівника. Інтегральний індекс фінансово-економічної безпеки ВАТ «Вінницьхліб» у 2018 році більше, ніж у 2017 році на 18,42 %.

* * *

Introduction. *The viability of enterprises in the economy largely depends on the level of their economic security. Therefore, before the business entities there is a need for internal self-assessment and forecasting of possible changes in the state of their economic security. This approach is due to the fact that they must respond adequately to the effect of various external and internal factors.*

The purpose of the study is to analyze the theoretical foundations of economic security of the enterprise and to simulate an assessment of its level by the example of the Open Joint Stock Company "Vinnytyakhlib".

Results. *On the basis of the analysis of literary sources, the essence of the category "economic security of the enterprise" is specified - a specially built system of protective measures, the main objective of which is to ensure uninterrupted and cost-effective and productive activity of the enterprise. It is proposed to calculate the level of financial and economic security of the enterprise on the basis of the generalized (integral) index (index), which includes the ten basic coefficients of financial stability and the value of the net profit earned per employee, which is brought in a normalized form. We establish key business indicators of the system of diagnostics of economic security of the enterprise: the coefficient of financial independence; coefficient of maneuverability of equity; coefficient of maintenance of current assets by own current assets; coefficient of equity ratio and attraction of capital (coefficient of financial stability); coefficient of maintenance of own circulating assets; coefficient of ratio of real assets and property value; coefficient of current liabilities; coefficient of ratio of non-current and own funds; coefficient of long-term financial independence; coefficient of maneuverability of own funds.*

Conclusion. *An analysis of the theoretical foundations of financial and economic security of the enterprise and modeling of its level assessment on the example of the Open Joint Stock Company "Vinnitsa Bereb" was conducted. The calculated value of the integral index of financial and economic security of OJSC "Vinnitsahleb" in 2018 is more than 18.42% in 2017.*

Ключові слова: *фінансово-економічна безпека, оцінка, хлібопекарська галузь, підприємство, економічні показники, фінансові показники, інтегральний індекс*

Keywords: *finance-economic security, rating, baking industry, enterprise, economic indicators, financial indicators, integral index*

ВСТУП

Хлібопекарська галузь України відіграє визначну соціальну та стратегічну роль у житті суспільства, задовольняючи потреби населення в основному харчовому продукті.

Життєздатність підприємства в економіці значною мірою залежить від наявного рівня його економічної безпеки. Тому перед суб'єктами господарювання виникає необхідність внутрішньої самооцінки та прогнозування можливих змін у стані їх економічної безпеки. Такий підхід викликаний тим, що вони повинні адекватно реагувати на дію різних зовнішніх та внутрішніх чинників.

Ведення господарської діяльності завжди пов'язане з фінансовими ризиками. Усе це підсилює умови невизначеності та непередбачуваності зовнішнього середовища. Одним із найбільших ризиків є спад обсягів реалізації продукції, неотримання запланованих доходів і, як наслідок, отримання збитків замість прибутку. Отримання збитків призводить до банкрутства підприємства. Тому важливого значення набуває формування системи ді-

агностики економічної безпеки підприємства. Перед менеджментом підприємств постає питання визначення бізнес-індикаторів, що дають змогу об'єктивно оцінити економічний стан підприємства. Ця стратегія дасть змогу виробити ефективні управлінські рішення, які будуть спрямовані на встановлення подальших напрямів та перспектив розвитку підприємства. Усе це обумовлює актуальність дослідження.

Питанням управління економічною безпекою підприємства приділяють багато уваги науковці: С.М. Ілляшенко, М.М. Єрмошенко, Т.С. Клебанова, Г.В. Козаченко, Є.О. Олейников, Р.А. Руденський, Л.Г. Шемаєва та інші.

Водночас існуючі дослідження та напрацювання характеризуються значною різноманітністю поглядів, відсутністю уніфікованості та універсальності. Тому питання наукового обґрунтування змісту та формалізації рівня економічної безпеки підприємства потребує додаткового дослідження.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ полягає в аналізі тео-

ретичних засад економічної безпеки підприємства та моделювання оцінки її рівня на прикладі Відкритого акціонерного товариства «Вінницяхліб».

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методологічну основу дослідження становлять економіко-статистичні методи оцінки фінансово-економічного стану підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Безпека – це складне і багатогранне поняття. Визначаючи зовнішні та внутрішні загрози, які впливають на економічну безпеку підприємства, необхідно звернутись до Закону України «Про національну безпеку України»: «Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій» [1, ст. 3].

М. Войнаренко та О. Яременко визначають безпеку як стан суб'єкта господарювання, при якому ефективно функціонують механізми запобігання або зменшення впливу загроз стабільності розвитку та функціонування [2, с. 60].

Сутність безпеки, на думку В.М. Щербини, полягає у «бажаному» стані суб'єкта, коли ймовірність змін зовнішнього середовища впливає у допустимих межах на результати його діяльності. Автор у загальному визначенні під економічною безпекою розуміє якісну характеристику економічної системи, котра визначає здатність підтримувати необхідні умови життєдіяльності, стійке забезпечення ресурсами виробництва і розвитку [3, с. 221-222].

Н.П. Карачина досліджує сутність категорії «економічна безпека» на макrorівні – економіка підприємства [4, с. 4-5]. Провівши ґрунтовне дослідження сутності економічної безпеки на мега-, мезо- та макrorівнях, Н.П. Карачина вважає за необхідне сконцентрувати увагу на мікрорівні економічної безпеки, об'єктом якого є підприємство як базовий досліджуваний суб'єкт господарювання.

Ми пропонуємо в алгоритм моделювання інтегрального показника (індекса) фінансово-економічної безпеки підприємства включити групу фінансових кое-

фіцієнтів: 1) коефіцієнт фінансової незалежності (x_1); 2) коефіцієнт маневреності власного капіталу (x_2); 3) коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами (x_3); 4) коефіцієнт співвідношення власного і залучення капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості) (x_4); 5) коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами (x_5); 6) коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна (x_6); 7) коефіцієнт поточних зобов'язань (x_7); 8) коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів (x_8); 9) коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (x_9); 10) коефіцієнт маневреності власних коштів (x_{10}).

Таким чином, вибрано 10 складових фінансової безпеки підприємства.

У табл. 1 розраховано показники фінансової стійкості ВАТ «Вінницяхліб» за 2017-2018 рр.

Динаміку коефіцієнтів фінансової стійкості ВАТ «Вінницяхліб» за 2017-2018 рр. проілюстровано на рис. 1.

Визначаємо направленість впливу кожного показника на загальну оцінку фінансової безпеки підприємства.

У нашому випадку всі 10 показників фінансової стійкості є стимуляторами, тобто із збільшенням кожного із них підвищується загальний рівень фінансової безпеки підприємства.

Проводимо так звану нормалізацію показників-індикаторів фінансової безпеки, яка дозволяє перейти від різних одиниць вимірювання до однієї, за якої "найкращому" значенню показника відповідає 1, а "найгіршому" – 0. Нормалізовані значення показників, які змінюються від 0 до 1, характеризують ступінь наближення індикаторів до оптимального значення.

Нормалізацію (нормування) фінансового коефіцієнта проводимо за формулою (1):

$$z_i = (x_i - \min\{x_i\}) / (\max\{x_i\} - \min\{x_i\}), \quad (1)$$

де z_i – нормалізоване значення i -го фінансового коефіцієнта;

x_i – фактичне значення i -го фінансового коефіцієнта;

$\min\{x_i\}$ – мінімальне значення i -го фінансового коефіцієнта;

$\max\{x_i\}$ – максимальне значення i -го фінансового коефіцієнта;

$i = 1, 2, \dots, k$ – порядковий номер фінансового коефіцієнта;

k – кількість фінансових коефіцієнтів.

Таблиця 1

Значення фінансових коефіцієнтів ВАТ «Вінницяхліб» за 2017-2018 рр. [5]

Познач.	Назва фінансового коефіцієнта	Фактичне значення за:		Оптимальне значення
		2017 р.	2018 р.	
x_1	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,60	0,61	> 0,5
x_2	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,45	0,50	> 0,4
x_3	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,15	0,13	> 0,1
x_4	Коефіцієнт співвідношення власного і залучення капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості)	0,18	0,17	> 0,1
x_5	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	0,16	0,17	> 0,1
x_6	Коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна	0,55	0,53	> 0,5
x_7	Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,51	0,52	> 0,5
x_8	Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,53	0,52	> 0,5
x_9	Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	0,15	0,18	> 0,1
x_{10}	Коефіцієнт маневреності власних коштів	1,08	1,05	> 1,0

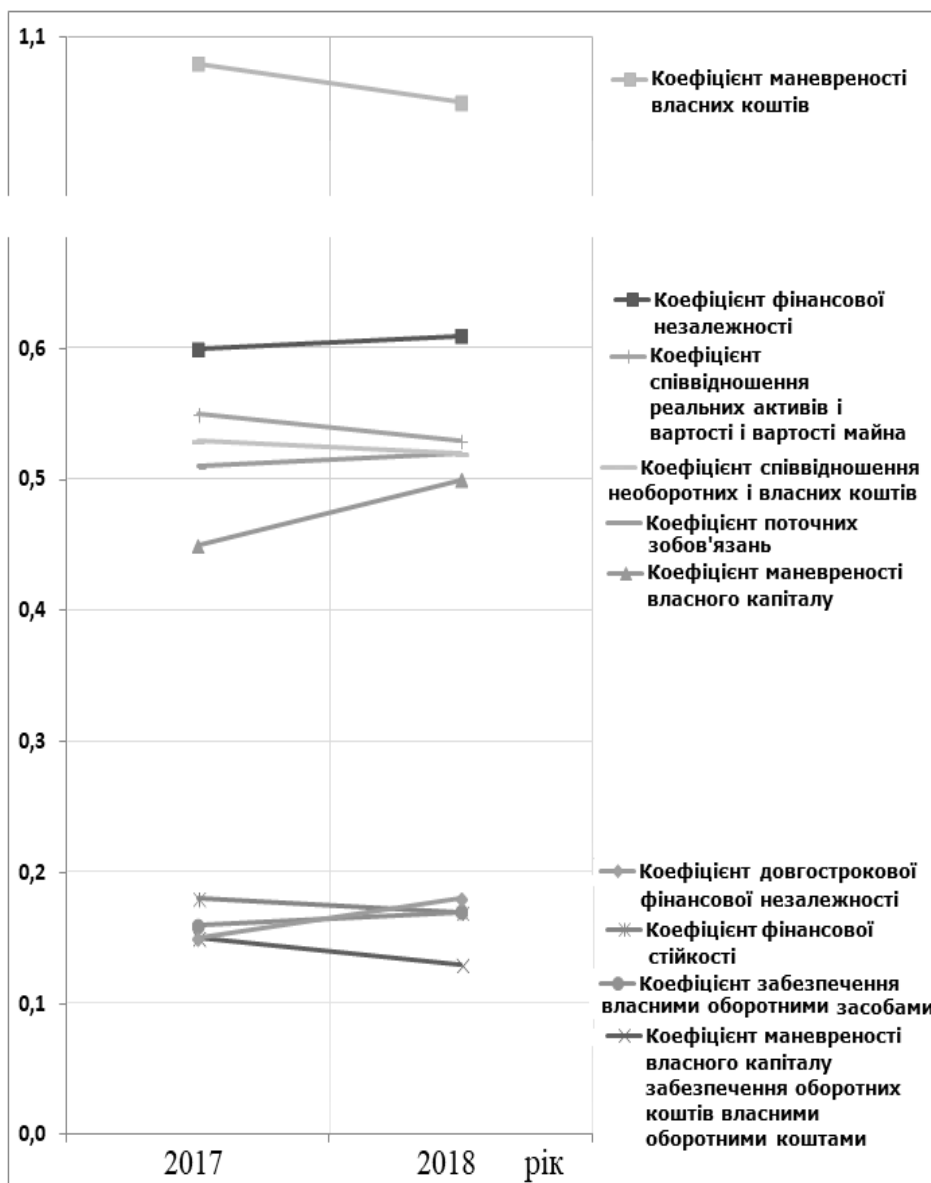

Рис. 1. Динаміка фінансових коефіцієнтів VAT «Вінницяхліб» за 2017-2018 рр.

Рівень безпеки підприємства за фінансовою складовою інтегрального індексу фінансово-економічної безпеки визначаємо за формулою (2):

$$F = \sum_{i=1}^k (z_i \cdot w_i), \quad (2)$$

де F – рівень безпеки за фінансовою складовою індексу фінансово-економічної безпеки;

z_i – нормалізоване значення i -го фінансового коефіцієнта;

w_i – «вагомість» i -го фінансового коефіцієнта (розраховується експертним способом), причому:

$$\sum_{i=1}^k w_i = 1, \quad (3)$$

де k – кількість фінансових коефіцієнтів.

Отримані показники оцінки фінансової складової безпеки VAT «Вінницяхліб» за 2017-2018 рр. наведено у табл. 2.

В якості економічної складової безпеки підприємства беремо величину отриманого чистого прибутку на 1

працівника за ті ж роки дослідження (Pr).

Знаходимо статистичні значення мінімального ($\min\{Pr_i\}$) та максимального ($\max\{Pr_i\}$) отриманого чистого прибутку на 1 працівника серед аналогічних підприємств хлібопекарської галузі.

Здійснюємо нормалізацію величини отриманого чистого прибутку на 1 працівника для VAT «Вінниця-хліб» окремо за роками (2017, 2018):

$$E = (Pr_i - \min\{Pr_i\}) / (\max\{Pr_i\} - \min\{Pr_i\}). \quad (4)$$

«Вагомість» фінансової та економічної складових приймаємо по 0,5.

Інтегральний індекс фінансово-економічної безпеки підприємства складається із фінансової та економічної складових:

$$IFE = 0.5F + 0.5E. \quad (5)$$

Розрахунки інтегрального індексу фінансово-економічної безпеки VAT «Вінницяхліб» за 2017- 2018 рр. наведено у таблиці 3.

Таблиця 2

Показники оцінки фінансової складової безпеки ВАТ «Вінницяхліб» за 2017-2018 роки.

Позначення фінансового коефіцієнта	Статистика		Різниця <i>R</i>	Нормоване 2017 р.	Вага коефіцієнта	З урахування ваги	Нормоване	З урахування ваги
	<i>min</i>	<i>max</i>				2017 р.		2018 р.
x_1	0,570	0,641	0,071	0,426	0,1	0,043	0,567	0,057
x_2	0,428	0,525	0,098	0,231	0,1	0,023	0,744	0,074
x_3	0,124	0,158	0,034	0,779	0,1	0,078	0,191	0,019
x_4	0,162	0,189	0,028	0,673	0,1	0,067	0,309	0,031
x_5	0,152	0,179	0,027	0,302	0,1	0,030	0,679	0,068
x_6	0,504	0,578	0,074	0,628	0,1	0,063	0,358	0,036
x_7	0,485	0,546	0,062	0,415	0,1	0,041	0,577	0,058
x_8	0,494	0,557	0,063	0,576	0,1	0,058	0,416	0,042
x_9	0,143	0,189	0,047	0,161	0,1	0,016	0,806	0,081
x_{10}	0,998	1,134	0,137	0,604	0,1	0,060	0,385	0,038
Сума					1,0			
Узагальнена оцінка фінансової складової безпеки підприємства						0,480		0,503

Таблиця 3

Розрахунки інтегрального індексу фінансово-економічної безпеки ВАТ «Вінницяхліб» за 2017-2018 рр.

Складові фінансово-економічної безпеки підприємства	2017 р.	2018 р.	Різниця	%
Фінансова	0,480	0,503	0,024	4,96
Економічна	0,422	0,564	0,142	33,73
Інтегральний індекс фінансово-економічної безпеки підприємства	0,451	0,534	0,083	18,42

ВИСНОВКИ

Проведено аналіз теоретичних засад фінансово-економічної безпеки підприємства та моделювання оцінки її рівня на прикладі Відкритого Акціонерного товариства «Вінниця хліб».

Пропонується розраховувати рівень фінансово-економічної безпеки підприємства на основі узагальненого (інтегрального) показника (індекса), що включає десять основних коефіцієнтів фінансової стійкості та величину отриманого чистого прибутку на 1 працівника, які приведені до нормалізованого вигляду.

Розраховане значення інтегрального індексу фінансово-економічної безпеки ВАТ «Вінницяхліб» у 2018 р. більше, ніж у 2017 р. 18,42 %.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України. Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>
2. Войнарченко М., Яременко О. Управління економічною безпекою підприємств на основі оцінки відхилень порогових показників. *Економіст*. 2008. № 12. С. 60-63.
3. Щербина В.М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємств та установ. Актуальні проблеми економіки. 2006. № 10 (64). С. 220-225.
4. Карачина Н.П. Комплексність та спектральність категорії "економічна безпека". Вінницький національний технічний університет. URL: ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7569/Комплексність.pdf
5. Приватне акціонерне товариство "Концерн Хлібпром". Офіційний сайт. URL: <https://hlibprom.com.ua/factory/vinnitsyahlib/>
6. Скриньковський Р.М. Економічна безпека підприємства:

сутність, класифікація та система діагностики. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 3. С. 414-418.

7. Гончар В.Г. Оцінювання стану фінансової безпеки підприємства за допомогою інтегрального індексу фінансової безпеки. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 91-97.

References

1. On the National Security of Ukraine. Law of Ukraine. Information from the Verkhovna Rada (VVR), 2018, № 31, Art. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355> (in Ukrainian)
2. Voinarenko M., Yaremenko O. Management of economic safety of enterprises on the basis of estimation of deviations of threshold indicators. *Economist*. 2008. № 12. pp. 60-63. (in Ukrainian)
3. Shcherbyna V.M. Information provision of economic safety of enterprises and institutions. *Actualny problemy ekonomyky*. 2006. № 10 (64). pp. 220-225. (in Ukrainian)
4. Karachyna N.P. Complexity and spectrum of category "economic security". Vinnytsia National Technical University. URL: ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7569/Complexity.pdf (in Ukrainian)
5. Private Joint-Stock Company "Concern Khibprom". Official site. URL: <https://hlibprom.com.ua/factory/vinnitsyahlib> (in Ukrainian)
6. Skrynkovskiy R.M. Economic security of an enterprise: the essence, classification and system of diagnostics. *Mykolaiv National University after V.O. Sukhomlynskyi*. 2015. Issue 3. pp. 414-418. (in Ukrainian)
7. Honchar V.H. Estimation of the financial security of an enterprise using the integral index of financial security. *Economics and state*. 2015. № 9. pp. 91-97. (in Ukrainian)